

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

SZÉCHENYI TERV

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

**Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TátK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet,
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.**

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

Készítette: Szántó Zoltán

Szakmai felelős: Szántó Zoltán

2010. június

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

1. hét

Bevezetés

A gazdaszociológia fogalma

A gazdaszociológia fejlődésének szakaszai

Szántó Zoltán

Bevezetés

- Bemutató
- A tematika áttekintése
 - Témakörök: gazdasági rendszerek, intézmények és szervezetek szociológiája
 - Félévközi munka és számonkérés: szemináriumi munka, zárthelyi dolgozatok, szóbeli kollokvium
 - Kötelező irodalom (lásd: Tematika)

Bevezetés (folyt.)

GAZDASÁGI RENDSZEREK SZOCIOLÓGIÁJA

- Klasszikus kapitalizmuskonceptiók (M. Weber, W. Sombart, Polányi K.)
- A piaci átmenet és a posztkommunista gazdasági rendszerek (E. Costello, L. P. King, Szelényi I.)
- Gazdasági elmaradottság, gazdasági fejlődés, gazdasági stagnálás (A. Gerschenkron, J. A. Schumpeter, D. North, N. J. Smelser)

Bevezetés (folyt.)

GAZDASÁGI INTÉZMÉNYEK SZOCIOLÓGIÁJA

- A munkamegosztás típusai (K. Marx, K. Bücher, M. Weber)
- A munkamegosztás okai és hatásai (A. Smith, K. Marx, É. Durkheim, F. W. Taylor)
- Piaci csere és verseny (M. Weber, G. Simmel, W. C. Neale)
- A piaci tranzakciók társadalmi beágyazottsága (K. D. Opp, R. Swedberg)
- Pénzfunkciók és különleges pénzek (G. Simmel, Polányi K., V. Zelizer)

Bevezetés (folyt.)

GAZDASÁGI SZERVEZETEK SZOCIOLÓGIÁJA

- Bürokrácia és hierarchia (M. Weber, G. Miller)
- Horizontális és vertikális menedzserdilemmák. Hierarchiakudarok és piaci megoldások (G. Miller)
- Kooperáció és vállalatvezetés. Horizontális és vertikális együttműködés. Konvenciók, kultúra és elköteleződés (G. Miller)
- Gazdasági szervezetek és társadalmi kapcsolathálók. A tőzsde társadalomszerkezete. Hálózati gazdaság (W. Baker, Barabási A. L.)

Bevezetés (folyt.)

Tananyag

- Az előadások és a szemináriumok anyaga, valamint a kötelező irodalom

Félévközi munka és számonkérés

- Előadások látogatása (ajánlott)
- Kötelező részvétel a szemináriumi foglalkozásokon: rendszeres felkészülés, folyamatos irodalomfeldolgozás, félévente egy kiselőadás, aktív részvétel a szemináriumi vitákban (30%)
- Félévente két zárthelyi dolgozat: esszékérdések (10-10%).
- Félévvégi szóbeli kollokvium (50%).

A gazdaságszociológia fogalma

- A gazdaságszociológia kifejezést először W. Stanley Jevons brit közgazdász használta 1879-ben *The Theory of Political Economy* c. művében

- A kifejezést hamarosan átvették a klasszikus szociológusok, mindenekelőtt Max Weber (*Wirtschaftssoziologie*) és Émile Durkheim (*sociologie économique*)

A gazdaságszociológia fogalma (folyt.)

- Joseph A. Schumpeter (1883–1950)
History of Economic Analysis c. híres poszthumusz könyvében (1954) a gazdaságszociológiát a gazdaságelemzés technikái közé sorolta a gazdaságtörténet, a statisztika, az elmélet, a politikai gazdaságtan és az alkalmazott területek mellett
- Schumpeter szerint a gazdaságszociológia azokat az intézményeket vizsgálja, amelyekben belül a gazdasági viselkedés lezajlik

A gazdaságszociológia fogalma (folyt.)

Modern definíció:

Neil J. Smelser–Richard Swedberg:

„... the sociological perspective applied to economic phenomena.” (3.o.)

- „... the application of the frames of reference, variables, and explanatory models of sociology to that complex of activities which is concerned with the production, distribution, exchange, and consumption of scarce goods and services.” (3.o.)

A gazdaságszociológia fogalma (folyt.)

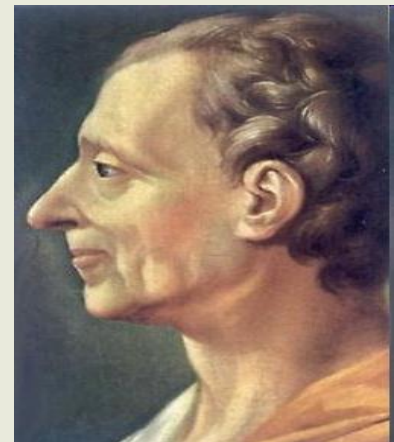
- Szociológiai perspektíva, változók, magyarázó modellek:
 - Személyes interakció, csoportok, társadalmi struktúrák és intézmények, társadalmi kontroll (értékek, normák és szankciók)
 - Társadalmi kapcsolathálók, társadalmi nemek, kultúra
 - Nemzetközi dimenzió
 - Ökológiai dimenzió

A gazdaságszociológia fejlődésének szakaszai

- Előfutárok („preklasszikus” korszak)
 - 1890 előtti időszak
- Klasszikus gazdaságszociológia
 - 1890–1920
- „Régi” gazdaságszociológia
 - 1920–1970/80
- „Új” gazdaságszociológia
 - 1970/80 utáni időszak

A gazdaságszociológia fejlődésének szakaszai: előfutárok

- Charles de Secondat Montesquieu (1689–1755)
 - *A törvények szelleméről* (1748)

- A kereskedelem és más gazdasági jelenségek szerepének összehasonlító vizsgálata köztársaság, monarchia és önkényuralom mellett

A gazdaságszociológia fejlődésének szakaszai: előfutárok (folyt.)

- Henry de Saint Simon (1760–1825)
 - *Az ipari rendszer, A termelők katekizmusa*
 - *A társadalom szervezetéről* (1820–1824)
- Két erő működteti a társadalmakat
 1. a megosztás ereje (szokások és intézmények),
 2. az újíásra való hajlam (változtatásra irányuló kollektív aspirációk)
- Három társadalomtípus: a teológiai, a katonai és az ipari társadalom
- Industrializáció és ipari társadalom

A gazdaságszociológia fejlődésének szakaszai: előfutárok (folyt.)

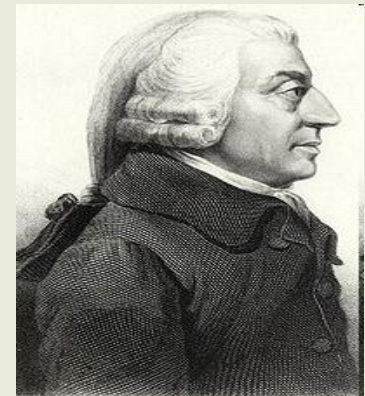
- Auguste Comte (1798–1857)
 - *A pozitív szellem* (1844)

- A szociológia, mint önálló társadalomtudomány megszületése (az elnevezés tőle származik, társadalmi fizika, pozitívizmus)
- A törvényszerű társadalmi fejlődés és a tudományos politika eszméje
- A civilizáció három nagy stádiumra bontható, mind anyagi, mind szellemi szempontból:
 - katonai és teológiai
 - jogi és metafizikai
 - ipari és tudományos (pozitív)

A gazdaságszociológia fejlődésének szakaszai: előfutárok (folyt.)

- Adam Smith (1723–1790)
 - *Az erkölcsi érzelmek elmélete* (1759)
 - *A nemzetek gazdagsága* (1776)

- Az emberi erkölcs és társadalmi együttélés alapja a szimpátia és a szolidaritás (ami egyben munkára ösztönöz)
- A láthatatlan kéz elve
- A munkamegosztás előnyös (és hátrányos) hatásai
- A három társadalmi osztály jövedelme: munkabér, profit, földjáraadék

A gazdaságszociológia fejlődésének szakaszai: előfutárok (folyt.)

- Karl Marx (1818–1883)
 - *A tőke I.* (1867)

- A törvényszerű társadalmi fejlődés eszméje (gazdasági determinizmus)
- A tőkés gazdasági-társadalmi rendszer elemzése, ellentmondásainak feltárása: Kizsákmányolás és elidegenedés
- A társadalmi osztályok elmélete: osztályérdek, osztálytudat, osztályharc, forradalom
- Klasse an sich, Klasse für sich
- Munkamegosztás és kooperáció. A társadalmi és szervezeti munkamegosztás fejlődése.

GAZDASÁGSZOCIOLÓGIA I.

1. hét

SZEMINÁRIUM

*A mainstream közgazdaságtan
és a gazdaszociológia*

Szántó Zoltán

A mainstream közgazdaságtan és a gazdaságszociológia

- Irodalom
- N. J. Smelser–R. Swedberg: Introducing Economic Sociology (részlet) (in: HES, 3–6)
- N. J. Smelser–R. Swedberg: A gazdaság szociológiai szemléletmódja (in: GRISZ, 31–44)
- Lengyel Gy.: A kelet-európai gazdaságszociológiáról: problémák és kihívások (in.: Szociológiai Szemle, 1995. 4. sz.)

A mainstream közgazdaságtan és a gazdaságszociológia (folyt.)

- Előzetes megjegyzés: a *mainstream* közgazdaságtan viszonylag egységes irányzat – a gazdaságszociológia viszont több különböző irányzatra bomlik, nincs uralkodó paradigmája

A mainstream közgazdaságtan és a gazdaságszociológia (folyt.)

- A mainstream közgazdaságtan és a gazdaságszociológia összehasonlításának szempontjai:
 1. A cselekvő fogalma
 2. A gazdasági cselekvés
 3. A cselekvést korlátozó tényezők
 4. A gazdaság viszonya a társadalomhoz
 5. Az elemzési cél
 6. A használt módszerek
 7. Eszmetörténeti hagyomány

A mainstream közgazdaságtan és a gazdaságszociológia (folyt.)

Feladatok:

- Végezze el a két terület összehasonlítását a megadott szempontok alapján!
(1. és 2. irodalom)
- Mutassa be a kelet-európai gazdaságszociológia sajátos vonásait!
(3. irodalom)